

Homilie bisschop Van den Hende

**Nationale Bedevaart Brielle, Bedevaartkerk HH. Martelaren van Gorcum, Brielle
12 juli 2025**

Klaagliederen 3, 17-26

2 Korintiërs 4, 7-25

Matteüs 10, 17-22

Broeders en zusters, beste pelgrims van hoop. Vandaag mogen wij onze nationale pelgrimage houden. U bent van alle windstreken gekomen om hier in de bedevaartkerk te zijn, vlak bij de plek waar de HH. Martelaren van Gorcum hun leven hebben gelaten omwille van het geloof. Ze waren wat dat betreft mensen van geloof op de eerste plaats. En het moet voor hen een enorme schrik zijn geweest dat ze zo werden opgepakt, bijeengedreven als vee en uiteindelijk hier samen kwamen, op deze plek hier in Brielle. En vervolgens zijn ze één voor één opgehangen.

We zien de beelden van alle martelaren hier rondom in de kerk en ook nog twee beelden hier in het priesterkoor. En je ziet dat ze allemaal een touw om hun nek hebben. Het is vaak zo in de christelijke iconografie, dat er bij de afbeelding van heiligen een verwijzing is naar de wijze waarop ze gestorven zijn, of de wijze waarop ze in hun leven buitengewoon voor de Heer hebben gestreden en geleefd.

De Martelaren van Gorcum zijn heel bekend geworden, niet alleen in onze streken, maar ook ver buiten Nederland. Soms zijn missionarissen, zowel franciscanen als dominicanen, met hun martelaar 'op reis gegaan' om zo te zeggen. Om hen als geloofsgetuigen bij nieuwe leerlingen van de Heer bekend te maken als voorbeeld, als aansporing en ook als voorspraak.

We kunnen van deze martelaren al gauw personen maken die ver van ons af staan. Er is misschien op de ene keer wel heel veilig. Dat je in je hart denkt: mij zal dit wel niet overkomen. Maar aan de andere kant is het misschien ook wel te gemakkelijk. Want uiteindelijk vraagt de Heer van ieder van ons om te getuigen van zijn evangelie en van zijn Naam. Dat hoeft niet altijd te betekenen dat we de marteldood sterven, zelfs meestal niet. Maar de opdracht om te getuigen is ook wat bij onze verering voor de martelaren hoort. Ik zou willen zeggen: plaats hen dus niet te ver op afstand. Alsof wij nooit de marteldood zouden kunnen sterven. En alsof wij niet ook geroepen zijn tot getuigenis.

Zoals gezegd, het moet voor de martelaren een hele benauwde tijd geweest zijn. Je bent overgeleverd aan je vijand en die kan met willekeur en met grillen van boosheid en agressie steeds weer naar je toe komen. Zelfs zo naar je toe komen dat ze eigenlijk ook in je hart trappen en je als het ware indeuken met hun bedreigingen en met hun uitdagingen.

Hier in Brielle zijn ook hele geloofsgesprekken gehouden, althans de martelaren werden gevraagd verantwoording af te leggen van hun geloof in Jezus Christus. En daarbij hoort ook hun geloof in de heilige Eucharistie: Jezus' Lichaam en Bloed, werkelijk aanwezig in het sacrament. En daarbij hoort hun trouw aan de paus: de opvolger van Petrus, de plaatsbekleder van Christus op aarde.

In de beschrijving van hun laatste benauwde dagen van hun marteldood staat dat de martelaren met de Schrift op tafel spraken en getuigden. Een aantal van hen was zeer geleerd en zeer goed thuis in de Schrift. Van sommigen wordt gezegd dat ze die bijna van buiten kenden, omdat de woorden van God zo een plaats hadden in hun hart, en dat ze zo vaak die woorden hadden overdacht, overwogen en verkondigd.

Maar wat ze ook uit de Schrift naar voren brachten, de watergeuzen en de deskundigen die ze hadden opgetrommeld waren niet te overtuigen. Want die hadden hun oordeel al klaar. Weg met die priesters en die kloosterlingen, weg met deze mensen die verbonden zijn met de Kerk van Rome. Ze moesten op de eerste plaats de eucharistie afzweren, zeggen dat ze er niet in geloofden en zeggen dat het allemaal niet waar is. En daarnaast moesten ze ook afstand nemen in het publiek van hun band met de bisschop van Rome.

Beide hebben ze niet gedaan, hoewel sommigen wel hebben staan wankelen: zullen we dan toch maar zeggen dat het allemaal niet waar is? Daar moeten wij nu niet meteen een oordeel over hebben. Want als je zo met dreigingen te maken hebt, als je leven zo onder druk staat en je de dood vreest dan is getuigen van je geloof niet eenvoudig geworden of vanzelfsprekend. Maar samen hebben ze hun getuigenis vastgehouden.

Ze hebben de Heilige Schrift verklaard en ook uitgelegd dat zowel de betekenis van de eucharistie, de werkelijke aanwezigheid van de Heer in dit sacrament, alsook de plaats van de bisschop van Rome, de opvolger van Petrus, rechtstreeks in de Schrift te vinden zijn en hun basis hebben. Maar zoals gezegd, het heeft hen niet kunnen helpen om aan de dood te ontsnappen. Wat moeten dat moeilijke momenten geweest zijn. Maar ze hebben dat gedaan met de kracht van de Heer, want ze hebben steeds volhard in hun gebed. En ze hebben ook elkaar bemoedigd op de weg van het evangelie.

Eigenlijk, broeders en zusters, zijn de martelaren van Gorcum mensen die helemaal in het licht van de Schrift te herkennen zijn als leerlingen van Christus. We hoorden de eerste lezing uit het boek Klaagliederen. En waarom heet dat boek Klaagliederen? Omdat het meteen al begint met een verzuchting: och, wat heb ik toch allemaal te dragen... In het boek Klaagliederen komt naar voren dat mensen zich aan de grond genageld weten. Dat ze zich door God verlaten voelen en dat ze door bedreigingen en allerlei vormen van ellende zich erg alleen voelen staan.

Zo staat het ook in de eerste lezing: Mijn hoop op de Heer blijkt vervlogen, ik leef zonder hoop. Ik denk aan mijn nood en ellende, dit vergiftigt mijn leven. Ik blijf er aldoor aan denken en het weegt op mij als een last.

We kunnen deze woorden ons zo te binnenbrengen als we kijken naar de dreigingen en de moeilijke dagen van de martelaren. Hebben ze misschien ook de aanwezigheid van God betwijfeld? Hebben zij misschien ook door de dreiging en de angst voor de dood zich ellendig gevoeld? En dat hun leven werd vergiftigd?

Broeders en zusters, er staat nog iets anders in deze tekst van de Klaagliederen: hoezeer je ook in ellende leeft, hoe eenzaam en verlaten je ook voelt, je mag altijd teruggrijpen op de geschiedenis van God met de mens, je mag altijd teruggrijpen op zijn heilsgeschiedenis. En dan mag je zeggen: wat heeft de Heer veel goeds gedaan voor ons mensen, wat heeft de Heer ons vaak gezegend, wat is Hij trouw en wat heeft Hij ons bevrijd.

Als je je dat te binnen brengt, die momenten waarin God zijn goedheid heeft laten zien, dan ontstaat er ook nieuwe moed. Er staat zelfs: ik behoor aan de Heer, zegt mijn hart. Dus van binnenuit is hier degene die klaagt ook degene die opnieuw Gods barmhartigheid aanneemt en zelfs in moeilijke omstandigheden overtuigd blijft van Gods liefde en trouw. Want goed

is het om op de Heer te hopen en goed is het om de Heer te zoeken. En goed is het de redding van de Heer te verwachten.

Dat zijn eigenlijk allemaal woorden in dit boek Klaagliederen die je ook in het boek van de psalmen terugvindt. Eerlijk met je hart openstaan en zeggen wat er aan de hand is: ellende, eenzaamheid, dreiging en geen perspectief. Maar toch: het is God die in mijn hart spreekt, wij horen Hem toe, Hij is onze redder.

Deze bijbelse lijn die we in het boek Klaagliederen zien en horen, is ook de lijn die de Martelaren van Gorcum hebben gevolgd. Natuurlijk voelen ze hun ellende en zijn ze werkelijk waar geschokt als een van hun medebroeders fysiek wordt mishandeld en geïntimideerd. En ze zullen ook momenten hebben gekend van pure ellende: hoe zijn we nog uit deze omstandigheden te redden en te verlossen? Maar ze hebben vastgehouden aan de goedheid van God, aan de geschiedenis van God met ons mensen en heel specifiek Jezus Christus die voor ons gestorven is aan het kruis, die is opgestaan uit de dood en die naar zijn leerlingen toekomt. Die zegt: Vrede zij u (Johannes 20, 20.21).

Het is die Heer die voor de martelaren de bron van hoop was, de hoop in eigen persoon. En zo zou je bij deze tekst van Klaagliederen en met de heilsgeschiedenis van God kunnen zeggen: de martelaren leefden, ondanks alle schokken, uit de overtuiging dat God het werk van zijn handen niet laat varen (cf. psalm 138, 8c).

Dat betekent niet dat je je heel sterk voelt, zo van: dan kan ik er wel weer tegen, sla me nog maar een keer en als u mij ophangt, het deert me niks. Nee, de martelaren voelden zich wel klein en ze voelden zich zwak, zoals Paulus in de tweede lezing zegt: als aarden potten waar scheuren in komen en barsten. En dat je dan toch maar in die zwakte de kracht van het geloof mag vasthouden en de belofte van Gods goedheid.

Dat hebben de martelaren gedaan. Ze hebben niet met overmoed de vijand weerstaan, niet met hoogmoed antwoord gegeven. Maar als echte leerlingen van Jezus en dienaren van zijn woord. En zo zijn zij geworden tot echte christenen. Leerlingen van de Heer, herkenbaar aan hun geloof, hoop en liefde.

Als wij naar de martelaren kijken, broeders en zusters, en heel bijzonder vandaag hier in de kerk, en we zien al die beeltenissen van die martelaren, dan mag u weten dat in heel veel kerken beeltenissen van de martelaren te vinden zijn. Als ik op mijn vormseltocht door het bisdom Rotterdam ga, zie ik heel vaak een groot glas-in-loodraam met bijvoorbeeld alle franciscanen die op het punt staan opgehangen te worden. Of ik zie grote schilderijen en soms hele onverzettelijke, grote granieten beelden van de martelaren, ook soms alleen.

Daaruit blijkt dat hun getuigenis, dat hun leerling zijn van Jezus, aantrekt en ons ook op het spoor houdt van het evangelie: weet dat je je zelfs in ellende en dreiging de goedheid van God te binnen mag brengen. Weet dat je in tijden van ellende en neergang mag uitzien naar de opgang naar God. Dat hebben de martelaren gedaan. En op vele plaatsen in het bisdom Rotterdam, en ook elders tot in Vlaanderen toe zien we daar het getuigenis van met de vele beelden, de vele ramen en verwijzingen naar de Martelaren van Gorcum.

Wat is ons beeld bij de martelaren? Dat is belangrijk. Want als we ze al te zeer laten zien als hele sterke mensen die nooit twijfelen en die nooit onderuitgaan, dan zijn ze misschien voor ons opnieuw onbereikbaar. En dan zeggen wij: En wij dan met onze twijfel? En wij dan met onze gevoelens van zwakte en kwetsbaarheid? Nee, broeders en zusters, ze zijn onze voorbeelden, onze voorspraak en onze aansporing, omdat Christus zelf in hen de kracht en het geloof heeft staande gehouden, omdat Jezus zelf zijn woord in hen heeft bewaard. En omdat Jezus zelf hen heeft geholpen om ook bij acute dreigingen zich vast te klampen aan de belofte van de Heer: Ik ben met u alle dagen (cf. Matteüs, 28, 20b).

En dan zijn de woorden in het evangelie van vandaag ook voor de leerlingen heel toepasbaar geweest. Als je wordt overgeleverd, als je wordt bedreigd, spreek met kracht en met geloof en de Geest zelf zal in u spreken met kracht en geloof. De Heer zelf zal u ingeven wat u te doen staat en wat u moet antwoorden. En dat is iets anders dan playbacken, het karaoke van het evangelie. Nee, het moet door je hart gaan.

Dus drie vragen wil ik u meegeven. 1) Wat is uw beeld van de martelaren? Kunt u in hen ook hun kwetsbaarheid en hun twijfel zien om daar onze twijfel en kwetsbaarheid mee te verbinden? 2) Geloof u in de kracht van het woord van God, dat zo sterk is dat het ons kan helpen om staande te blijven in alle moeilijkheden en twijfels (cf. 1 Petrus 1, 23)? 3) Bent u bereid om te kijken naar Gods geschiedenis met ons en kracht te putten uit de gekruisigde en verrezen Heer, kracht te putten uit de goedheid van God, die van generatie op generatie zichtbaar is en merkbaar is? Merk en proef hoe genadig de Heer is (cf. Psalm 34, 9).

En zo, broeders en zusters, zijn wij pelgrims van hoop. Zeker in dit Heilig Jaar dat het thema van pelgrims van hoop heeft gekregen. Dat is geen goedkope hoop, zo van: ondanks alles blijf ik koppig doorgaan. Het is geen hoop van: nou ja, ik heb het karakter van mijn vader die ook nergens bang voor was. Nee, het is de hoop van de martelaren. Het is de hoop van de Kerk en de kracht en de oorsprong daarvan is Christus zelf.

Dat maakte de martelaren sterk genoeg om hun leven te geven, omdat ze geloofden in het eeuwig leven. Dat maakte de martelaren sterk genoeg om zich toe te vertrouwen aan God, want Hij houdt ons leven vast, ook al staan anderen ons naar het leven en we worden gedood.

Broeders en zusters, een bedevaart is aan de ene kant een oefening van geloof en van devotie. Maar het is ook een leerschool om, wanneer wij de martelaren zien en in herinnering roepen wat hun getuigenis betekent, ook opnieuw hier vandaan te gaan met een aantal goede voornemens: Ben ik bereid mijn zwakheid en kwetsbaarheid aan God op te dragen om kracht te krijgen (cf. 2 Korintiërs 12, 9)? Ben ik bereid om te getuigen van de Heer, ook als het moeilijk is en ik word uitgelachen? En ben ik bereid om steeds opnieuw door het vieren van de sacramenten ook werkelijk zelf opgebouwd te worden, zoals de martelaren werden opgebouwd?

We zijn kwetsbaar, maar geen ruïne. We hebben onze twijfels, maar we hebben de boodschap van het evangelie. En daar mogen we aan vasthouden, die mogen we met elkaar delen. Daartoe zijn we de Kerk. En als pelgrims van hoop, hoop ik dat we na deze pelgrimage ook anderen weten aan te sporen hun vertrouwen te stellen in de Heer. Ze hoeven niet te wachten tot ze de sterkste van de wereld zijn. En ze hoeven niet te wachten tot ze op alle vragen een antwoord hebben. Geef je aan de Heer die zegt: Ik ben met u. Jezus Christus is degene die altijd met ons is. Gisteren, vandaag en in eeuwigheid (Hebreeën 13, 8). Amen.